

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. בדלא שוי משכון שיעור זוזי דכולי עלמא לית להו דשמואל.....1
- ב. מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון.....3
- ג. שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם דמי רב יוסף אמר כש"ש דמי.....3
- ד. ואף אבא שאול לא אמר אלא במרא ופסל וקרדום הואיל ונפיש אנרייהו וזומר פחתיהו.....5
- ה. המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין שומר חנם בין שומר שכר ישבע.....7
- ו. נתקל לאו פושע.....8
- ז. נשברה כדו ולא סילקו נפלה גמלו ולא העמידה ... פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים 8

דף פב.

א. בדלא שוי משכון שיעור זוזי דכולי עלמא לית להו

דשמואל

כבר התבאר לעיל דף פ: ופא: שהמלוה על המשכון, בין שמשכנו בשעת הלואה ובין שלא בשעת הלואה¹, יש אומרים² שדינו כשומר שכר³ על

¹ עיין ש"ך סימן עב סוף סק"ט ובסימן צז סק"ה שאם משכנו שלא ברשות חייב אף באונסין (וכתב באמרי ברוך בשם הריטב"א שאם נאנס חייב בשעת לקיחת המשכון), ובקצה"ח סימן עב סוף סק"ג ובסימן צז סק"ח כתב שאין דינו כגזלן, שהרי נמלו בחובו, ומה שחייב באונסין אינו אלא משום דמסתמא ע"ד כן נמלו שאם יאבד יאבדו מעותיו, והיינו דוקא כנגד מעותיו, אבל שלא כנגד מעותיו פטור מאונסין, ודלא כדמשמע מדברי הש"ך. וצ"ע שבש"ע סימן שנ"ט סעיף ו כתב בהדיא שהחומץ משכון שלא ברשות ב"ד, אף על פי שחייב לו ה"ז גזלן, ואצ"ל אם נכנס לבית חבירו ומשכנו (עי' ש"ך שם שדן אם נפסל לעדות, ועי' שו"ת שב"י ח"א סימן קנב), שוב ראיתי שבש"ע אחיעזר ח"א סימן כב עמד בזה, עיין שם באריכות, ובאבן האזל פ"ז מה' מלוה

² שו"ע ונו"כ עב ב

³ שנהנה מפרומה דרב יוסף, והיינו שבשעה שעוסק במצות הלואה ופטור באותה שעה מלתת פרומה לעני, בההיא הנאה נעשה ש"ש, ודעת כמה פוסקים דלאו משום פרומה דשעת הלואה הוא אלא משום שעת שיטוח וניעור, והיינו בשעה שטורח בשמירת המשכון פטור מלתת פרומה לעני מדין עוסק במצוה, עי' ש"ך סק"י ובנה"מ סק"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המשכון⁴, ולשיטה זו אם נאבד המשכון או נגנב, אם המשכון שוה כדמי החוב אין לאחד על חבירו כלום, ואם שוה פחות מדמי החוב משלם הלוחה היתרון, ואם שוה יותר מהחוב מחזיר המלוה היתרון.

ויש אומרים⁵ שאין דינו אלא כשומר חנם⁶ על המשכון, ולכן כשנגנב או נאבד אף על פי ששוה יותר מהחוב אינו צריך להחזיר ללוחה היתרון, אבל מה ששוה המשכון כנגד החוב הפסיד ואינו יכול לגבות מן הלוחה⁷.

לדעת האומרים שדינו כשומר חנם, אף בהלווהו פירות הדין כן⁸, אבל בהלוואה על צד ריוח⁹, לכו"ע דינו כשומר שכר על כל המשכון, וכן אם משכנו עבור חוב מכירת סחורה, שהמוכר נהנה מכך. ויש אומרים¹⁰ שהוא הדין במשכון שעשאו אפותיקי מפורש לגבות ממנו דינו כשומר שכר על כל המשכון.

⁴ ומבואר בפוסקים שהמלוה דינו כשומר וצריך לעסוק בשמירת המשכון כדין כל שומר בפקדון, והיינו בשיטוח וניעור וכיוצא בזה כמו שנתבאר בסימן רסז גבי אבידה ובסימן רצב גבי פקדון (וכשמשתמש במשכון לצורך שמירתו, נראה שגם מותר ליהנות בעת ההשתמשות, באופנים שמותר באבידה ובפקדון, ואין בזה משום רבית, כיון שאינו נהנה מן הלוחה אלא משום צורך המשכון), ומבואר בש"ך סימן עב ס"ק קסז שבוה חמור משכון מפקדון, שבפקדון אם המפקיד בעיר פטור משיטוח וניעור, שיבא המפקיד עצמו ויקחנו לשמחו ולנערו, אבל במשכון לא יתן לו המלוה. ובערוה"ש סוף סימן רצב כתב שגם לבא לבית המלוה ולנערו שם אינו יכול, שהמלוה יקפיד עליו.

⁵ רמ"א שם ולמעשה סיים הרמ"א שמספיקא לא מפקינן ממונא, ועי' ש"ך ובאחרונים שם לענין טענת קים לי. ⁶ לדעת כמה פוסקים דהלכה כרבה דלית ליה דין פרוטה דרב יוסף, ודעת הש"ך ס"ק יז שאפילו להפוסקים כרבה, היינו דוקא במשכנו בשעת הלואה, אבל שלא בשעת הלואה, מ"מ קונה מדר' יצחק ונעשה ש"ש משום שיכול לקדש בו אשה, או משום דתפס ליה אזווי (בשער המלך פ"ה מה' אישות מסתפק אם מדר' יצחק קונה שיהא חשוב לכם לענין לולב ביום טוב ראשון, ועי' אורחוי"ח סימן תרמט סעיף ד ובהגהות מהרש"ם שם, ובאמרי בינה סוף חלק או"ח אות יג).

⁷ אף על פי ששומר חנם פטור מגניבה ואבידה, כתבו הסמ"ע והש"ך בשם התוס' דהוי כאילו התנה בפירוש שאם יגנב או יאבד יפסיד חובו.

⁸ עי' שו"ע סימן עב סעיף ב וש"ך שם ס"ק מז בדעת הרמ"א

⁹ והטעם עפ"י מ"ש התוס' שבהלוואה אינו נעשה ש"ש בהיא הנאה דתפס ליה אזווי, שהרי אילו לא הלווה לא היה צריך למשכון, ואינו נהנה בהלוואה, משא"כ באומן נעשה ש"ש שהרי נהנה בשכר מלאכתו, וא"כ גם בהלוואה בריוח הרי נהנה, ושייך שוב הטעם דתפס ליה אזווי. והתומים כתב שבהלוואה בעיסקא, כיון שמחציתו פקדון ה"ז כשמירה בבעלים, ובערך ש"י האריך בזה, וכתב בשם שו"ת הרח"כ שאם לקח המשכון קודם נתינת המעות, הרי כבר נתחייב המלוה בשמירתו קודם שנתחייב המתעסק בשמירת העיסקא, ואין כאן שמירה בבעלים, ובשו"ת שו"מ מהדו"ג ח"ג סימן מז כתב דסוגיין דעלמא דלא כהתומים, ועי' ישועות יעקב שם, שו"ת גור ארי' יהודא חו"מ סימן קכה, ובד"ג כלל נד סימן מא, ארחוה"מ כלל מת.

¹⁰ נה"מ שם ס"ק יא, וביאר בערוה"ש דהיינו שאמר לו שאם לא ישלם עד זמן פלוני יוחלט המשכון, והוי קצת כשלו, ומ"מ סיים שאם נאנס פטור וחייב הלוחה לשלם לו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אם פשע המלוה בשמירת המשכון, לכו"ע חייב¹¹, ואם התנו בפירוש שאינו מקבל אחריות המשכון, אפילו כשומר חנם אינו, ופטור אפילו מפשיעה¹².

נאנס המשכון, לב' השיטות פטור המלוה¹³, וצריך הלוה לשלם לו עד פרוטה אחרונה, אלא שיש אומרים שאם משכנו שלא בשעת הלואתו.

ב. מניין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מניין מכאן לבעל חוב שקונה משכון

כבר התבאר במסכת פסחים דף לא. ובקידושין דף ח: שהלואה שבוצעה כנגד משכון ששוה יותר מסך ההלואה, ואמר הלוה¹⁴ בשעת הלואה אם לא אפרע לך¹⁵ לזמן פלוני גבה חובך מהמשכון והמותר יהא מתנה מעכשיו, הרי זה אסמכתא, ואין כונתו לכך באמת, וכן אם אמר לו אם לא אפרע המשכון עד זמן פלוני יהא מוחלט בידך, והמשכון שוה יותר מדמי החוב, יש אומרים שזה אסמכתא, אבל אם אמר לו אם לא אפרע עד זמן פלוני יהא המשכון קנוי לך מעכשיו, קנה ואין בזה משום אסמכתא, אף על פי ששוה יותר מהחוב, ויש אומרים שאפילו באופן זה, אם המלוה אינו רוצה במשכון יכול לתבוע פרעון החוב.

ג. שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם דמי רב יוסף אמר כש"ש דמי

¹¹ רמ"א שם

¹² שו"ע ונו"כ שם וזוהי הדין חייב, עי' קצה"ח ונה"מ שם, ועי' חידושי רעק"א סימן שה סעיף ד

¹³ שו"ע ונו"כ שם שהרי אפילו ש"ש פטור מאונסין, והיינו כשהוברר שנאנס, ועי' בנו"כ שם לענין נאמנות המלוה. ואפילו לסברת התוס' דהוי כאילו התנה שיפסיד חובו, היינו דוקא בגו"א דשכית, אבל באונס דלא שכיח לא קיבל עליו. וכתב בשו"ת מהר"ם שיק חו"מ סימן מה שלפי טעם זה ה"ה בגניבה באונס, אף לדעת האומרים שש"ש דעלמא חייב, כמ"ש בסימן שג סעיף ב, במשכון שאינו מדין ש"ש ממש, אלא משום דהוי כאילו התנה, על גניבה באונס לא התנה ופטור, עיין שם.

¹⁴ וה"ה אם אמר כך המלוה אם לא תשלם לזמן פלוני המותר יהיה מתנה מעכשיו

¹⁵ פתחי חושן חלק א (הלואה) פרק ח - קצת דיני משכון סעיף כו - כח

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת ב"ק דף נו: שאבידה¹⁶ שנתחייב בה בהשבה ובהכרזה, כל זמן שהיא ברשותו חייב לטפל בה ולהשתדל בתקנתה שלא תפסד, וגם לטרוח ולהשביחה, כדרך שבני אדם מטפלים בשלהם, ואפילו בשבת דבר מועט חייב לטפל. וכל זמן שעוסק בתקנת האבידה, יש לו דין עוסק במצוה, שפטור משאר מצוות¹⁷.

חייב לשמור האבידה כדרך השומרים¹⁸, ואין די במה שמניח עם שאר הפצים שלו¹⁹, ויש אומרים²⁰ שיש לו דין שומר שכר²¹ שחייב בגניבה ואבידה, ויש אומרים²² שאינו אלא כשומר חנם.

¹⁶ שו"ע ונו"כ רסו יז

¹⁷ סמ"ע סימן רסו ס"ק טז, והיינו פרוטה דר' יוסף

¹⁸ באור שמח פ"ד מה' נזקי ממון הלכה ד מסתפק בשומר אבידה אם חייב בנזקין שתזיק האבידה, וזה ברור שהבעלים פטור, שאנוס הוא, אבל לגבי המוצא מצדד לומר דתליא בפלוגתא, שאם נאמר שנעשה ש"ש משום פרוטה דר"י, הרי הוא ככל שומר העלמא וחייב בנזקי האבידה, אבל מטעם דרחמנא שעבדיה אפשר שלא חייבתו תורה אלא לטובת בעל האבידה, ואפילו אם נאמר שדינו כש"ח עכ"פ שלא תזיק הבהמה, מסתבר שאינו חייב בשמירה מעולה כשומר שכר, עיין שם, ועי' פני יהושע (ב"ק דף נו ע"א) דחייב בשמירה מעולה כשומר שכר, כיון דנקמה ניגרא ברייתא.

¹⁹ שו"ע הרב הלכות מציאה סעיף כט ופשוט הוא שלכו"ע עכ"פ שומר חנם הוא, וסיים שבשלו רשאי להניחם במקום שירצה, ואינו רשאי בשל אחרים כי אם במקום משתמר. ועיין סימן שמח סעיף ז, ומשמע שם שהמחזיק רכוש גנוב, שדינו כשומר אבידה, אם החזיר לגנוב מהמת שיש לו טענה על הגנוב פטור וצ"ע.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם טז ושכרו הוא מה שנהנה שאינו צריך לתת פרוטה לעני בשעה שמטפל באבידה, והיינו פרוטה דרב יוסף, אבל משום שכר המצוה כתב הקצה"ח סימן שו סק"ז שאינו נעשה שומר שכר, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו. ובדברי חיים דיני שומרים סימן יט בהג"ה מבין המחבר כתב דלא שייך לומר שבשכר המצוה יהא כש"ש, שכל השומרים מתחייבים משום שהתורה ירדה לסוף דעת בני אדם שבכך מתחייבים, ואם מרויח פרוטה דר"י הרי יש לו שכר, אף על פי שבע"כ הוא חייב בכך, אבל משום שכר מצוה לחוד כשחייב מן הדין לעשות המצוה, לא מסתבר שמתחייב בכך, ובאמרי בינה דיני דינינים סימן ל מתרין בסברא זו קושית היש"ש שבגמרא כלישנא בתרא אמרו הטעם שהוא ש"ש משום דרחמנא חייביה, ולא משום פרוטה דר"י, והרי קי"ל הלכה כלישנא בתרא, והעלה שבאמת מכה שני הטעמים יחד נעשה ש"ש, עיין שם.

²¹ כתב בשו"ת מנחת יעקב סימן טו שאפילו אומר המוצא שאינו רוצה ליהנות מפרוטה דר"י, שאף אם יבא עני יתן לו, מ"מ נעשה ש"ש, כיון שראוי לבא לידי הנאה, והביא ראיה מההיא דשלחני שנעשה ש"ש משום הנאת שימוש אף על פי שלא השתמש, ואינו יכול לומר שלא היה ברצונו להשתמש בהם, עיין שם, ועי' שו"ת בית שלמה או"ח סימן נו בהג"ה מבין המחבר.

²² רמ"א שם, משום דפרוטה דר"י לא שכיחא, וכתב הנה"מ סק"ג שלשיטה זו אף על פי שבא עני ולא נתן לו אינו נעשה ש"ש, דכיון שלא קיבלה ע"ד כן ולא נעשה ש"ש מתחלה, אינו נעשה ש"ש משום הנאה הבאה לו ממילא, עיין שם. ובעיקר הפלוגתא הכריעו הסמ"ע והש"ך דהוי ספיקא דינא ואין מוציאין מיד המוחזק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים²³ שיכול המוצא למסור האבידה לכל מי שנאמן עליו לשמרה, אף על פי ששאר השומרים אסורים לעשות כן.

דף פב:

ד. ואף אבא שאול לא אמר אלא במרא ופסל וקרדום הואיל ונפיש אנרייהו וזוטר פחתייהו

אסור המלוה²⁴ להשתמש²⁵ במשכון שבידו בלא נכוי שכר ושלא מדעתו, משום איסור רבית, וגם משום איסור שואל שלא מדעת²⁶, אפילו אינו מחסרו בתשמישו, ואם עבר והשתמש בו נתחייב גם באונסין²⁷, ויש אומרים²⁸ שאם המשכון הוא ספר ולמד בו אינו מתחייב באונסין.

ולענין חיוב תשלומין עבור ההשתמשות²⁹ יש כמה חילוקי דינים, וכמו שיתבאר.

אם נפחת³⁰, משלם הפחת אפילו לא נתכוין לגזולו, ואפילו בפחת שלא מחמת שימוש, שלענין זה דינו כגזולן שמשלם כשעת הגזילה³¹.

²³ שו"ע הרב שם סעיף לב, אף על פי שבפקדון אינו רשאי לעשות כן, שלא נעשה עליו שומר אלא ממצות המקום, ושלוחו של אדם כמותו. ונראה שלמד כן מדברי הרשב"א בתשובה שהביא הב"י בסימן רלה, ועי' מחנ"א הלכות שומרים סימן יד.

²⁴ שו"ע ונו"כ עב א

²⁵ ופשוט שבמשכון תמורת הפיץ מושאל או מושכר, אין בו משום רבית.

²⁶ דקיי"ל שואל שלא מדעת גזולן הוי, וכמו שנתבאר בסימן רצב סעיף א.

²⁷ רמ"א סימן עב סעיף א וסימן רצב סעיף א, ואפילו לא נתכוין לגזולו. ועי' בסמ"ע ושו"ך שם בדין שליחות יד ושואל שלא מדעת.

²⁸ רמ"א שם סוף סעיף א, משום דקסבר מצוה קעביד. וכתב הש"ך דהיינו בדיעבד, אבל לכתחלה אסור אפילו בספרים, ודלא כהלבוש שמתיר לכתחלה בספרים, וגם בסמ"ע שם סק"ו משמע שאע"פ שבפקדון יש מתירים, במשכון אסור משום חשש רבית. ולפי דעת הסמ"ע נראה שאם דעתו לשלם שכר שאין חשש רבית, מותר בספרים לכתחלה. אבל מדברי הש"ך נראה שמ"מ אסור לכתחלה משום דיני גזילה, ובערוה"ש כתב שטוב שישלם ללוח דבר מה עבור תשמישם. וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי מהדו"ד סימן קנ.

²⁹ היינו כשלא נתכוין לגזולו, אבל אם נתכוין לגזולו במטלטלין בכל אופן פטור מתשלום שכר, כמבואר בסימן שסג. אבל בערוה"ש כתב שאינו נאמן לומר שנתכוין לגזולו.

³⁰ כמבואר בסימן שסג סעיף ה

³¹ ובחפ"ז דקיימא לאגרא ונפחת, עפ"י דברי הנה"מ חידושים סק"א דהוי כיווד על דעת לשלם שכר, א"כ הברירה ביד הלוח ליטול או הפחת או השכירות. ועי' נה"מ סימן עב סק"א שכתב בשם התומים שאם נפחת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא נפחת המשכון וגם אינו עומד להשכירו, אינו חייב כלום³², כיון שלא חסרו כלום וגם אינו עומד להשכיר, ויש אומרים³³ שמדיני רבית צריך לשלם לצאת ידי שמים, ובמשכון שעומד להשכיר, יש אומרים³⁴ שהייב לשלם שכרו, ויש פוטרים³⁵ גם בזה.

היה בדעתו בשעת ההשתמשות לשלם לו שכר, חייב לשלם³⁶, אלא שאם נפחת יותר מדמי השכירות, הברירה ביד הלוח לתבוע דמי הפחת ולא יקבל השכירות.

ומכל מקום³⁷ אסור לכתחלה להשתמש במשכון אפילו על דעת לשלם שכר³⁸, אלא אם כן הלוח עני והמשכון שכרו מרובה ופחתו מועט כגון כלי עבדה שונים, מותר להשכירו לאחרים אפילו שלא מדעת הלוח, ולנכות דמי השכירות מחובו, משום שהוא כמשיב אבידה, שבודאי ניהא ליה ללוח שישכירנו ויפחת חובו. אבל הוא עצמו יש אוסרים להשתמש בו אפילו על דעת לנכות השכירות מהחוב משום חשדא³⁹.

קצת צריך לשלם כל השכר אפילו בלא קיימא לאגרא, כמבואר בסימן שסג סעיף ז, כדון שחרוריתא דאשייתא, ותמה הנה"מ דקוקא בקרקע שאינה נגזלת אמרינן כן, אבל במטלטלין שדינו כגזלן לעולם אינו משלם רק הפחת. ועי' אמרי בינה דיני הלואה סימן סז.

³² סמ"ע שם א

³³ ש"ך שם א לדעת הרמב"ם שהביא בשו"ע יו"ד סימן קסו שבאופן זה הוי אבק רבית. ונראה פשוט דהיינו דוקא בדבר שדרך ליטול שכר אלא שכרנע אין הבעלים עומד להשכירו, אבל בדבר שאין דרך ליטול שכר כלל לא שייך להייבו בשכר.

³⁴ כן משמע מדברי הסמ"ע הנ"ל ובנה"מ שם, והוא מדיני ממונות כדון הדר בחצר חבירו בחצר דקיימא לאגרא, שחייב אפילו בנברא דלא עביד למיגר, כמבואר בסימן שסג סעיף ו.

³⁵ מחנה אפרים דיני רבית סימן כא, דכיון שהוא ממושכן בידו לבטחון חובו, ומתוך כך אינו יכול להשכירו, נעשה כלא קיימא לאגרא. ועי' אמרי בינה הנ"ל. ולכאורה פטור אף מדיני רבית (פרט לשיטת הרמב"ם כדלעיל), אבל בשער משפט כתב שבעומד להשכיר חייב עכ"פ לצי"ש מדיני רבית. ובערוה"ש כתב שסתם משתמש במשכון לא חשדינן שנתכוין לגזול, ואף אם אומר שנתכוין לגזול אינו נאמן, ולכן חייב לשלם שכר. וכ"כ בערך ש"י.

³⁶ שו"ע סימן שסג סעיף ה, ואם ירצה שכר אינו יכול לתבוע גם הפחת, עיין שם בסמ"ע (ועי' קצה"ח ונה"מ סוף סימן שח שמאונסין מ"מ פטור).

³⁷ שו"ע ונו"כ שם

³⁸ אף על פי שאין כאן איסור רבית, איסור שואל שלא מדעת יש כאן, והרי אפילו בדעתו לשלם שכר יש לו דין גזלן

³⁹ ומשמע בסמ"ע סימן עג ס"ק מג שאם התנה בפני ב"ד מומחים מותר אף הוא עצמו להשתמש בו, ועי' בט"ז שם שכתב שאפילו בפני ב' סגי. ובהנהות חכ"צ שם כתב דאף בפני ב"ד מומחים לא מהני להתיר להשתמש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נתן לו הלואה רשות⁴⁰ להשתמש⁴¹ במשכון ולנכות שכרו מחובו מותר.

ה. המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין שומר חנם בין שומר שכר ישבע

שומר חנם שהעביר חפץ ששמר עליו פטור ממקום למקום ונתקל ונפל והזק החפץ ישבע שלא פשע ופטור, דקיי"ל להלן נתקל לאו פושע הוא⁴².

סבל המעביר חביות⁴³ ממקום למקום בשכר, והרי הוא שומר שכר עליהם⁴⁴, אם נתקל ונפל ונשברה החבית, ה"ז כעין גניבה ואבידה ומדינא חייב לשלם, אלא שתיקנו חז"ל שהמעביר חפץ כבד באופן שדרך סבל יחיד לשאת⁴⁵,

בעצמו, שעדיין יש חשד שיחשדוהו שעובד יותר מדאי, משא"כ כשהתנה עם הלואה עצמו הרי ידע ומחיל, וכן כשמשכירו לאחרים, המלוה עצמו משגיח שלא יתקלקל.

⁴⁰ רמ"א שם

⁴¹ ופירש הט"ז דלאו דוקא, אלא כל שהתנה קודם שמישתמש שוב אין בו חשד. והיינו בנכיתא, אבל בלא נכיתא אדרבה אם התנה בשעת הלואה אפשר דהוי רבית קצוצה, משא"כ אם נתן לו רשות לאחר ההלואה אינו אלא אבק רבית

⁴² והסמ"ע (שם סק"א) הביא דעת הטור שמחלק בין נתקל במקום מדרון, שדינו כגו"א וש"ח פטור מדינא וש"ש מכח התקנה, כמ"ש להלן, אבל נתקל שלא במקום מדרון הוי פשיעה ואפילו ש"ח חייב, ונראה שבוזה לא עשו תקנה לפטרו. וסיים הסמ"ע שגם הרי"ף והרא"ש סוברים כדעת הרמב"ם והמחבר שאינם מחלקים בכך, וכל נתקל בכלל דין זה, וכתב הש"ך (סק"א) שכן עיקר, ובערוה"ש כתב דלא פליגי, דכל נתקל פירושו ע"י סיבה, כגון נתקל בעץ ואבן או במדרון, וכן כוונת כל הפוסקים בלשון נתקל, אבל על קרקע חלקה בלא שום סיבה אינו בגדר נתקל, ומ"ד נתקל פושע הוא ס"ל שגם ע"י סיבה פשיעה היא, שאדם צריך להתבונן בדרכו כשנושא משאוי, ואנן קיי"ל שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים ולא הוי פושע, עיין שם ועי' חזו"א (ב"ק סימן ד סק"ט וסק"י). ובמהנ"א (הלכות שומרים סימן לט) כתב שאין לחייב נתקל מדין אדם המזיק, שאינו אלא כשהזיק בגופו, אבל כשנפל הכלי מידו ונשבר אינו אלא מדיני שומרים (עיין שם שיש נ"מ לענין שמירה בבעלים, שמדין אדם המזיק חייב), והא דבטבת אומן ס"ד לחייב גם בחנם, אף על גב דלאו אדם המזיק הוא, שהרי מחמת פרכוס הבהמה נעשה ולא בגופו, מפרש המהנ"א דס"ד דכיון שדרך לעשות מלאכה זו בשכר, גם כשעושה בחנם הרי הוא כש"ש שחבירו מחזיק לו טובה, עיין שם

⁴³ שו"ע ונו"כ דש"א

⁴⁴ שכל מי שנהנה ומרויח בחפץ, נעשה ש"ש בשמירתו, אף על פי שהשכר הוא בעיקר על טרחתו.

⁴⁵ נה"מ (שם סק"א), שלא תיקנו אלא באופן זה, וכמ"ש בגמרא להלן דף פג שאם לא כן אין לך אדם שיעביר חבית לחבירו ועשו שבירת החבית כמיתת בהמה, ואף ש"ש פטור דהוי כאונס גמור, אבל במשאוי קל שאפשר להזהר לא תיקנו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שישבע שלא פשע, ופטור מלשלם⁴⁶, וי"א⁴⁷ שמכח התקנה צריך הבעלים גם לשלם לו שכרו.

ו. נתקל לאו פושע

כבר התבאר במסכת ב"ק דף כט. ודרף צט: שמי שהיה⁴⁸ טעון כד, ונתקל ונשבר הכר והזיק לאחרים בשעת נפילה, פטור⁴⁹, דנתקל לאו פושע הוא⁵⁰.

ז. נשברה כדו ולא סילקו נפלה גמלו ולא העמידה ... פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

עוד התבאר שם דף כח. דף נו. ודרף צט: שאם היה מהלך⁵¹ עם כדו ברה"ר ונתקל ונפל ונשבר הכר, והזיק אדם בחרסיו לאחר נפילה, פטור, שמן הסתם

⁴⁶ ובשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן קעז) כתב שלא תיקנו אלא בסבל שהיא מלאכה כבירה ונעשית עפ"י רוב ע"י עניים וההזיק מצוי, משא"כ בשאר דברים, עיין שם. ומדברי הפוסקים משמע שלא תיקנו אלא בפועל בשכר, אבל המעביר לחבירו חבית בחנם לא שייך לתקן, דבלא"ה אינו חייב אלא בפשיעה, ובפשיעה לא פטור.

⁴⁷ סמ"ע (שם סק"ג), אבל הט"ז (שם) כתב שלא מציינו תקנה לשלם שכרו כי אם כשהסבל הוא עני שיתן לו לפניו משורת הדין, כדמוכח בגמרא להלן דף פג. ובערוה"ש כתב שהסברא נותנת כהט"ז, שהרי אמרו שישבע שלא פשע, דהיינו שדינו כש"ח, וא"כ למה יטול שכרו.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ תיב ד

⁴⁹ כן כתבו הרי"ף (ב"ק י"ג ע"א מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פי"ג מנזקי ממון ה"ז), וגם הטור סתם וכתב בסימן זה כן בסעיף ו', ולא חילק בין נתקל במקום מדרון לבמקום שאינו מדרון, אכן בריש סימן ש"ד חילק ביניהם וכתב דנתקל במקום שאינו מדרון פושע הוא מדינא, וכן פסק בקיצור פסקי הרא"ש בסוף פרק האומנין (ב"מ פ"ו סי' י"ט), אבל הרא"ש ג"כ לא הזכיר שם חילוק בין מקום מדרון לאינו מקום מדרון. סמ"ע שם ו וכ"כ שם ובש"ך סי' דש א

⁵⁰ בערוה"ש כתב שהרמב"ם חולק ומ חייב והעלה בדעת הרמב"ם שלא חייבו באונס אלא כשמזיק בשעת מעשה, כגון הך דנתקל ונפל על הכלי, וכן בנתקל ונשברה כדו והזיק בשעת נפילה חייב, ודלא כהטור, משא"כ כשהחלק אחד במים שבא הנזק לאחר מעשה, והוקשה לו על המחבר שכאן סתם כהרמב"ם בנתקל ונפל על הכלי, ובסימן תיב סעיף ד פסק כדעת הטור שאם היה טעון כד ונתקל ונשבר הכר והזיק לאחרים, אפילו בשעת נפילה פטור, וצ"ל דס"ל דנתקל לא הוא אונס גמור, ולכן בנתקל והזיק לאדם בשעת נפילה, כהך דסימן תיב, שגם האדם הזיק צריך לשמור עצמו, אף על פי שאינו פושע, מ"מ האנוס פטור, אבל בנתקל ונפל על הכלי, כיון שאין גורם אחר בנוק חייב הנתקל, עיין שם,

⁵¹ שו"ע ונו"כ תיב ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אדם מפקיר חרסיו, וסתם נתקל לאו פושע הוא⁵², אא"כ נתכוין⁵³ לזכות
בחרסיו היה לו פנאי לסלקן שאז חייב⁵⁴.

נפל מתוך פשיעה⁵⁵ חייב בין בנוקין שבשעת נפילה ובין שלאחר נפילה. אף
לאחר נפילה, ואף לאחר שהפקירן, שמפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה
חייב.

וכן הדין בנפלה בהמתו ברה"ר והזוק בה אחר⁵⁶.

המפקיר נזקיו⁵⁷ לאחר נפילת אונס, אף על פי שנתבאר שהוא פטור, אם היה יכול
לסלק הנזק ולא סילק חייב מדיני שמים⁵⁸.

⁵² והו"ל כמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס.

⁵³ וכתב בערוה"ש דאין להקשות איך יזכה במחשבה בעלמא, דכיון שנתכוין לזכות בשברים מעולם לא יצאו
מרשותו, אבל אם מתחלה הפקירן ואח"כ נתכוין לזכות בהם אינו קונה בלי הגבהה, וצ"ע בלשון השו"ע שכתב
בנוקין שיזיקו אח"כ, דמשמע שגם אח"כ זוכה בכונה בלבד, ואפשר שכונת השו"ע דאע"פ שכשנעשו הכלים
בור באונס נעשו, ואף אם יקנה אח"כ יהא פטור כיון שהוא לא עשה הבור, וגם בשעת עשיית הבור לא היה
שלו, קמ"ל שגם באופן זה חייב.

⁵⁴ דהו"ל בורו כל שלא סילקן,

⁵⁵ ובשו"ע לא ביאר מהי נפילת פשיעה, ונראה דהיינו כשהלך במקום מכשולים והיה לו להזהר ולא נזהר,
ונראה דעל נזקין שבשעת נפילה חייב כדין אדם המזיק, ולא מדין בור, שלא מצינו דין בור כשהולך ומזיק
אלא בכותל לאחר שהתרו בו, והרי הכא לא התרו בו, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ח הערה לא

⁵⁶ כמ"ש בגמרא נפלה גמלו ולא העמידה, והיינו שאם נפלה באונס פטור בין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה,
אם הפקירה, ואם נפלה בפשיעה חייב, ובשו"ע לא הביין דין זה, וצ"ע. ובהגהות חשק שלמה ב"ק דף לב הקשה
אמאי לא נימא בזה איש בור ולא שור בור, דסו"ס בור זה נעשה ע"י בהמתו, ועי' ספר מאורי אש פרק ג.

⁵⁷ שו"ע ונו"כ תיב ה

⁵⁸ מדין גרמא בנוקין שחייב מדיני שמים, כדמוכח כאן, ומשמע שאפילו הפקירו מיד, כגון חרסים שמסתמא
מפקיר, וכ"ש כשנודע לו שחל עליו חיוב סילוק התקלה, ואח"כ הפקיר אף על פי שמועיל לפטרו מדיני אדם,
וכן משמע בבבאור הגר"א ובערוה"ש סימן תמו, חייב מדיני שמים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

